

БОЙОВИЙ ШЛЯХ ТАНКУ З НОМЕРОМ «25»

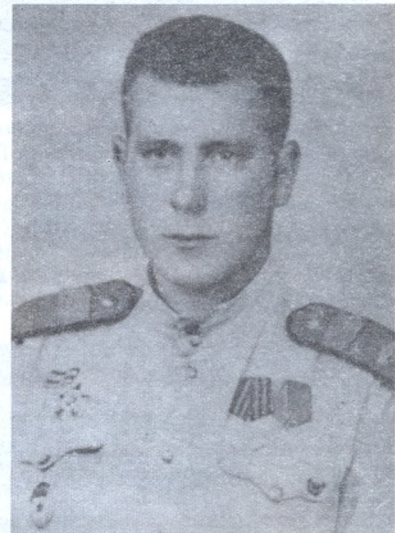
(продовження)

Моя друга бойова машина з номером «25» (далі 25-та) була одержана з ремзаводу після капітального ремонту і увійшла до складу 2-ої танкової роти старшого лейтенанта Малашенка О.О. Кожна повністю укомплектована рота середніх танків включала 10 бойових машин, які розподілялись так: одна — машина командира роти, три — машини командирів взводів і шість — лінійні машини. Кожний танковий взвод включав три бойові машини, однією з яких за сумісництвом командував командир взводу. Лейтенант Гапон Г.Є. командував взводом та нашою 25-ю. Механіком — водієм був старший сержант Морозов М.І., радистом-кулеметником — сержант Приведенцев М.Ф.

Значною подією під час перебування 25-ї на доукомплектуванні полку була її участь у навчальному виїзді з бойовими стрільбами. У цьому виїзді були задіяні кавалерійський полк і наша 2-га рота середніх танків. Кожному з 10 екіпажів було дозволено зробити три постріли з гармати по мішенях. Підсумки бойових стрільб показали: із 10 екіпажів в усі три мішені влучив лише один лейтенант Гапон Г.Є. Командир полку підполковник Борцов Ф. (фото7) оголосив йому подяку і назвав його танковим снайпером.

12 липня 1943 року полк було піднято по тривозі, він вирушив у район вичікування поблизу станції Горохів Волинської області. Маршрут полкової колони проходив через Теслухів-Остров-Берестечко-район Звиняче. Тепер назва «Берестечко» відома як поле бою війська Богдана Хмельницького з військом польського короля. У 1944 році назва «Берестечко» у більшості бійців і офіцерів нашого корпусу не викликала жодних емоцій тому, що серед них знавців історії України було обмаль. Особливо я цілком пристойно знав її історію. Тому, до назви «Берестечко» я не був байдужим, адже вона для мене уособлювала зв'язок між поколіннями бійців за визволення України. 12 липня 1944 року 25-та приймала участь (так як і 18-та) у Львівсько-Сандомірській наступальній операції 1-го Українського Фронту, яка тривала 48 дні. В цих боях обом машинам не поталанило, хоча і неодноразово. Так, 18-та була виведена з ладу на 14-й день боїв, а 25-та - на 6-й. Протягом двох днів 14 і 15 липня 25-та брала участь у прориві німецької оборони на Рава-Руському напрямку в районі Горохів-Цехів. Тепер це Волинська область.

14 липня було для 25-ї днем її чергової бойової операції. Скільки їх у

неї було до цього, встановити неможливо, але про те, що вони були, свідчили декілька латок на її корпусі. 14 липня було і для мене також днем бойового хрещення у танкових військах. Моє бойове хрещення у піхоті відбулось, коли я в лавах 6-ї гвардійської армії 5 липня 1943 року приймав участь в бою за село Коровіно Курської області. Тепер це Білгородська область.

На світанку 14 липня пішов в атаку перший ешелон 87-го ОТЖЧП. У його складі було 30 бойових машин: дві роти танків Т-34 і одна рота англійських танків «Валентайн» МК-9. Для мене це був перший бій такого відносно великого формату. У подальшому мені випало і на 25-й, і на інших

бойових машинах брати участь у боях, формат яких коливався від 8 - 10 до 2-4 машин. Були й такі бої, в яких була задіяна всього одна машина, до складу екіпажу якої я входив. Лише один раз довелося брати участь у бою, формат якого суттєво перевищував формат 14-

Фото 7

15 липня 1944 року. Цей бій відбувся 18 квітня 1945 року біля селища Вільгельміненталь у Саксонії. В ньому брати участь 6 танків Т-34 87-го ОТЖЧП і повнокомплектна танкова бригада 1-го польського танкового корпусу, яка нараховувала, як мінімум, 50 новеньких модернізованих Т-34/85 з гарматами калібру 85 і великими білими орлами на баштах.

14 і 15 липня участь у боях разом з нами приймала й штурмова авіація.

Наші «Т-34» та «Валейтани» йшли на максимальній швидкості. Вони вели інтенсивний вогонь з гармат у напрямку німецької оборони і тим самим виконували наказ: «снарядів не шкодувати». «Валенштайни», крім того, ще включили встановлені на них сирени, вчинивши жахливе ревеще (фото 8). В ці два пам'ятних дні бойові машини 87-го ОТЖЧП ходили в атаку двічі на день, кожний раз витрачаючи майже всю боеукладку, яка нараховувала 101 снаряд. Отже, кожний екіпаж зробив за два дні близько 400 пострілів з гармати.

16 липня 1944 року розпочався рейд 1-го гвардійського кавкорпусу ворожими тилами із району Стоянова у загальному напрямку на Львів. 17 липня гвардійці-кіннотники форсували ріку Західний Буг і зав'язали бій за місто Кам'янка-Струмилова (тепер це Кам'янка-Бугська). 19 липня 25-та у складі 2-ї танкової роти брала участь у двох атаках — у п'ятій і шостій. Шоста атака у напрямку села Ягонья виявилась для неї фатальною: тут вона вийшла прямо на німецький танк, що стояв у засідці, і одержала п'ять прямих попадань. Три перші броньові снаряди влучили в лобовий броньовий лист, і хоча вони відрикошетили, але все ж спромоглися пошкодити люк механіка-водія, деформувати правий верхній кут броньового листа, який, у свою чергу, пошкодив правий паливний бак; а також пошкодити

броньове облицювання гармати. Два інші снаряди влучили у башту, угадав броньове облицювання.

Механік-водій Морозов М.І. одержав легке поранення в ногу, але продовжував виконувати свої обов'язки. На ходу вони з радистом-кулеметником загасили пожежу, що почалась біля пошкодженого паливного бака. 25-ту вдалось вивести з бою, бо двигун і ходова частина залишились неушкодженими. Вона ще брала участь у визволенні інших машин 2-ї роти із осушувального каналу, в якому вони засіли при його форсуванні. А форсувати його вони намагались тому, що машина, яка йшла в атаку по слідах 25-ї через міст, завалила його й опинилась разом з ним у каналі. Тільки після цього Морозов М.І. залишив 25-ту, передав її новому механіку-водієві, старшині Моїсеєнку І. П. (фото 9)

За станом на 19 липня 25-ою було знешкоджено 2 середніх самхідних установок типу «Артштурм»,

Фото 8

6 бронетранспортерів, одна польова гармата протитанкової оборони. Кількість знешкоджених кулеметних гнізд та солдатів і офіцерів залишилась для нас невідомою, адже рахувати їх ми не мали можливості.

Історія знищення шести ворожих бронетранспортерів заслуговує на увагу. 15 липня 2-а танкова рота вдерлась у велике село Сельце зі сходу. А в той же час, із заходу, в це село втяглись підрозділи якоїсь німецької моторизованої дивізії на бронетранспортерах. Реакція їх екіпажів не неочікувану раптово зустрів із радянськими танками була такою — мотострільці повистрибували з бронетранспортерів і розбіглись по садибах, а їх механіки-водії почали розвертати свої машини для втечі. При цьому бронетранспортери стикались один з одним, утворюючи собою чудові мішені для танкових гармат машин 2-ї роти. На вулиці, якою йшла в атаку 25-а, утворився клубок із шести бронетранспортерів. Розстріляти їх майже впритул з гармати було для лейтенанта Гапона Г.Є. простою справою. Щось подібне відбувалось і на інших паралельно розташованих вулицях села, де йшли в атаку інші машини 2-ї танкової роти.

Протягом 14-18 липня з гармати 25-ї було зроблено близько 600 пострілів, а загальна вага використаних снарядів складала близько 3,6 тон. А починаючи з 19 липня, 25-а використовувалась в якості буксирувальника аварійних машин з поля бою і нейтральних смуг.

Останньою аварійною машиною, доставленою на заданий вище ЗПАМ був малий танк «Т-20» вагою близько 13 тонн, екіпаж два чоловіка,

гармата калібру 45мм «ДТ» (фото-10). В цей день загальний пробіг 25-ї складав близько 400 км. Тому не дивно, що протягом останніх кілометрів головний фрикціон почав відмовляти. Прискоренню його зношування сприяло буксирування аварійних машин із району боїв на схід від міста Радимно. Оскільки в районі боїв на захід від Радимно чекали своєї черги на доставку до ЗПАМ

Фото 9

аварійні машини нашого полку (у тому числі і 18-а), то було вирішено замінити зношений головний фрикціон на новий. Зробити це можна було на околиці Радимно на відстані близько одного кілометра від ЗПАМ.

Там на повну потужність просто неба функціонувала імпровізована ремонтна дільниця. Силами 114-го ремонтно-відновлювального батальйону (РВБ) проводився ремонт декількох машин нашого полку, серед яких була машина з бойовим номером 11 — машина командира 1-ї танкової роти капітана Ко-

Фото 10

леснікова І.П. Але реалізувати задум заміни головного фрикціону 25-ї не судилося. Після її прибуття на ремонтну дільницю виявилось, що в неї вийшов з ладу двигун, що не витримав великих перевантажень. Ми стояли і дивились як прибулий зі ЗПАМу гусеничний трактор «ЧТЗ-дизель» взяв на буксир 25-у і потягнув її на станцію Радимно. Одразу ж після цього лейтенант Гапон Г.Є. одержав наказ прийняти 11-у і включитись у виконання операцій її капітального ремонту.

Турчанко М. М., проф.